

Institutul pentru
Dezvoltare și
Inițiative Sociale
(IDIS) „Viitorul”

LABORATOR SOCIOMETRIC

VALERIU SAINSUS
DR. CONF.

DECEMBRIE

2015

**POLITICA FAMILIEI
ÎN CONDIȚII DE CRIZĂ
DEMOGRAFICĂ: LACUNE,
CONFUZII ȘI DILEME**

*Acest produs
apare cu suportul
Hanns Seidel Stiftung*

 **Hanns
Seidel
Stiftung**

www.viitorul.org

LABORATOR SOCIOMETRIC

**POLITICA FAMILIEI ÎN CONDIȚII
DE CRIZĂ DEMOGRAFICĂ:
LACUNE, CONFUZII ȘI DILEME**

Dr. Conf. Valeriu Sainsus

Acest produs apare cu suportul Hanns Seidel Stiftung. Opiniile exprimate aparțin autorilor. Pentru mai multe informații asupra acestei publicații ori asupra abonamentului de recepționare a publicațiilor editate de către IDIS, vă rugăm să contactați direct Serviciul de Presă și Comunicare Publică al IDIS „Viitorul”.

Persoana de contact: Diana Lungu – diana.lungu@viitorul.org.

Adresa de contact:

Chișinău, Iacob Hîncu 10/1, 2004, Republica Moldova

Telefon: (37322) 21 09 32 Fax: (37322) 24 57 14

www.viitorul.org

Orice utilizare a unor extrase ori opinii ale autorului acestui Studiu trebuie să conțină o referință la seria de Politici Publice și IDIS „Viitorul”.

Sursa foto pagina 1: www.shipulski.com

Considerente generale

Politica familială cere o restructurare a măsurilor și a valorilor pentru a depăși prăpastia și criza demografică cu care se confruntă în prezent țara noastră. Combinația „politică demografică” trebuie înlocuită treptat cu „politica familială”, unde măsurile vizează mediul cultural și stereotipurilor de natalitate minimă. În acest domeniu există două concepții în abordarea politicilor familiale: *tradiționalistă*, care insistă asupra consolidării formelor de familie bazată pe rolul de asigurator al bărbatului și apărător al căminului familial de către femeie, și *modernist-liberală*, care se reduce la diferite forme moderne de uniuni familiale, libertăți și egalitate de gen.¹

Discuțiile, inclusiv cele științifice, sunt deseori contradictorii, în contextul unei declanșări masive a numărului de familii cu puțini copii și fără copii. Institutul familiei este cu adevărat unul conservativ, el se modifică cu mult mai lent decât relațiile acceptate în societate. Prin prisma politicii familiale, urmează să fie reconștientizat avortul ca o violență asupra omului, fără a judeca femeia. Femeia recurge la întreruperi de sarcină nu din lipsă de resurse financiare, ci pentru că nu este susținută de familie și societate. Prin politica familială omul trebuie să simtă că statul îl susține, creând un mediu favorabil, ce nu se implică în institutul familiei, iar concepția de politică familială nu devine o ideologie de stat.

¹ Сергей Иванов, «Демографические тревоги прошлого и настоящего», demoscope.ru, 2013, 0543, tema 05

Fiind o țară europeană, este necesară trecerea de la valorile cantitative demografice existente în politica demografică a perioadei sovietice, la cele calitative. Nu putem, prin intențiile europene, să promovăm politici de reproducere masivă. Provocarea pentru creșterea fertilității, constă în repartizarea corectă a timpului între muncă și familie, precum și problema egalității de gen în domeniul social, familial și economic.

Statul, prin politica demografică, nu mai poate promova familia tradițională. Influența și amestecul statului în institutul familiei trebuie să fie minim. Viața de familie este parte componentă a vieții personale a individului, iar statul nu poate indica ce model de familie să aibă persoanele în cuplu. Statul trebuie să susțină familiile aflate sub nivelul de bunăstare, să nu permită discriminarea deschisă și ascunsă a părinților și copiilor din aceste familii.

Politica familială trebuie să aibă drept scop consolidarea familiei și sporirea natalității. De asemenea, este necesară transformarea strategiei de reproducere a populației, formarea unui mediu favorabil de angajare a mamei. Acțiunile trebuie să prevadă cheltuielile directe pentru educarea copilului sau a celor alternative de reținere a nașterii. Numai aceste măsuri pot schimba planurile și perspectivele de reproducere.

Concediul medical pentru îngrijirea unui membru al familiei, bolnav sau cu dizabilități,

rămâne doar o aluzie fără consistență economică. Nu este reglementată prin lege o prevedere care să permită ore de muncă flexibile, pentru a facilita procesul de creștere.

În politicile familiale moderne, apariția copiilor în familie, nu reduce sau nu diminuează venitul părinților, la fel, nu oprește aspirația și realizarea profesională a părinților, asigurarea familiilor cu spațiu locativ, revenirea la locul de muncă după perioada de reproducere.²

Nașterea unui copil se apreciază în cheltuielile familiei de la 200-500 euro pentru minimul necesar la naștere, eforturi deosebit de mari în condițiile economice ale R. Moldova și

posibilitățile economice ale familiei tinere. Spre exemplu, în Norvegia, minimul necesar la naștere este oferit gratis de către stat. În lista cheltuielilor, putem include și costurile ridicate pentru produsele necesare copiilor (haine, produse alimentare etc.). Politica familială este apreciată ca pasivă după valoarea indemnizațiilor acordate copiilor, mamei, dar și consistența acestora în raport cu minimul de existență. Ca politici familiale active sunt considerate măsurile politicilor unde parte componentă este capitalul matern.³ Capitalul matern ademeneste doar păturile sărace. Iată din ce motiv suntem rezervați în promovarea unor mecanisme asemănătoare și în Republica Moldova.

² <http://demoscope.ru/weekly/2012/0535/gazeta07.php>

³ Capital matern – suport financiar sau certificate ce oferă priorități familiei pentru procurarea locuinței, educarea copiilor sau sănătatea mamei și a copilului, oferit familiei începând cu cea de-a doua naștere. Model întâlnit în Rusia, Ucraina

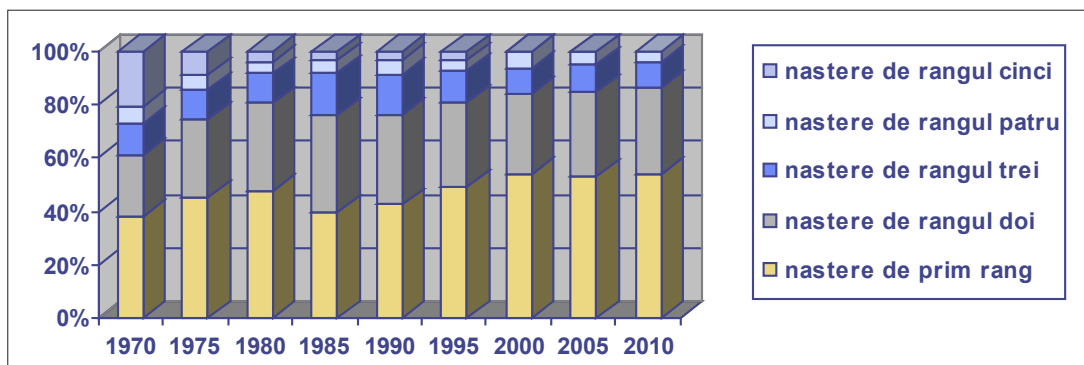
Devalorizarea institutului familiei, maternității și institutului copilului

Politica demografică trebuie să aibă drept preocupare majoră familia. Esența de bază a ineficienței politicilor demografice este că, la fel ca și în perioada trecută, copiii sunt considerați un „bun al familiei”, și nu un „bun obștesc”. Educarea copiilor în perioada de tranziție s-a transferat total pe umerii familiei. Nu există un echilibru de responsabilități între familie și societate de la nașterea până la viața independentă a copiilor. Susținerea statului, de multe ori, lipsește, iar alocațiile sunt prea mici ca să acopere necesitățile. Instituțiile preșcolare, la fel, nu dispun de servicii sau programe care să permită mamelor implicarea în activități profesionale. Mai mult de 50% la sută din persoanele de vârstă reproductivă afirmă că, copiii și cariera nu sunt compatibile, iar deciziile sunt, de cele mai multe ori, în defavoarea nașterii.

Prin urmare, mai nou, politica familială este un domeniu de activitate care include astfel de programe, cum ar fi: educația pentru viața de familie, planificarea familială, îngrijirea copilului, adopția, asigurare socială, asistența financiară, programele de dezvoltare a copilului, programe de educație pentru tați, toate fiind manifestări ale politicilor familiale cu dimensiuni individuale. Ca atare, politica familială presupune o diversitate de politici, și nu un singur act legislativ monolitic și cuprinzător, un sistem de politici familiale care implică recunoașterea legală a familiei ca instituție socială ce contribuie la coeziunea socială. Importanța și necesitatea elaborării și promovării unei politici familiale, decurg din mai multe considerente:

- a) tendința de modificare a structurii și modelelor familiale – accentuarea proceselor de disoluție

Distribuția procentuală a rangului nașterilor (%)

Sursa: BNS

- a familiilor, apariția familiilor monoparentale, a altor tipuri de uniuni conjugale decât cuplul legitimat oficial, creșterea numărului copiilor afectați de divorț și separări, a numărului de familii monoparentale (și a celor apărute ca urmare a nașterilor în afara căsătoriei);
- b) fenomenul de creștere a independenței economice a femeii;
 - c) modificarea funcțiilor familiei;
 - d) contracararea posibilelor efecte negative ale dezvoltării sociale și economice de ansamblu asupra familiei.

Metamorfozele demo-sociale ale institutului familiei

Abordând problema reducerii natalității trebuie să atenționăm că, științific, explicațiile trebuie căutate în metamorfozele pe care le are familia modernă și modificarea relației de gen. La moment, nici căsătoria, nici nașterea copilului nu este un indicator de succes sau de realizare a persoanei în viață, nici a genului.

Familia realizează două maxime ale calității populației: calitatea demografică, prin intermediul reproducerii și calitatea socială, prin instruire și educație. Acestea sunt două paliere ale noii politici familiale. Prin intermediul politicii familiale, trebuie să fie realizate cele două funcții ale familiei: funcția demografică – de continuitate a speciei umane și socială – păstrarea și dezvoltarea calității sociale.⁴ Politicile familiale constituie adesea un puternic instrument de gestionare, în mod adecvat, a impactului negativ al schimbărilor demografice (îmbătrânirea) și migrației. Acestea includ o gamă largă de funcții privind problemele inegalității de gen sau de educație preșcolară (asigurarea unui mediu sigur și prosper pentru creșterea copilului), precum și cele parentale.⁵

Politicile familiale au scopul de a păstra valorile familiei, prin crearea unui mediu favorabil

educației copilului. O politică de creștere a copilului include: planificarea familială, controlul la naștere, promovarea educației în familie, promovarea rolului tatălui în familie, prevenirea abandonului copiilor și promovarea dezinstituționalizării, prevenirea sarcinilor în rândul adolescentelor, implicarea părinților în educația copiilor, prevenirea abuzului asupra copiilor, susținerea familiilor migrante și a copiilor acestora și dezvoltarea programelor post-școlare. Educația parentală, servește atât ca o strategie de prevenire, cât și de intervenție, inclusiv prin cursuri privind dezvoltarea copilului, de îngrijire a copilului, nutriție, tehnici eficiente de disciplină. Astfel, politica de familie trebuie să fie reorientată spre:

- promovarea familiei ca instituție;
- legalizarea familiilor;
- egalitatea de gen;
- relațiile familiei;
- relațiile cuplului;
- excluderea violenței în familie.

Măsuri ce ar contribui la creșterea valorilor familiale, în general, și ale copiilor, în particular, pot servi următoarele:

- Promovarea valorilor familiale prin intermediul mass media, școlilor, organizațiilor non-guvernamentale, bisericilor și altor actori sociali;

⁴ А.Г. Вишнеvский, Демографическая революция, Москва, МГУ, 2007

⁵ Programul (extins) de Țară UNFPA (2007-2011/12) Evaluarea rezultatelor

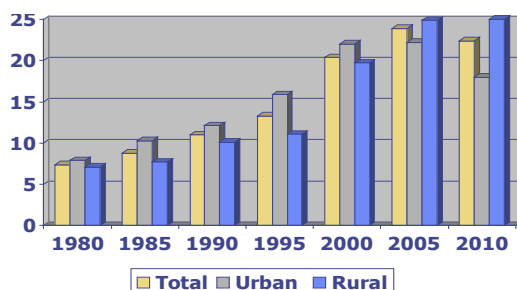
- Dezvoltarea unui mediu de viață, luând în considerare nevoile copiilor și familiilor cu copii, crearea oportunităților de petrecere a timpului liber și recreare adecvată și accesibile pentru familiile cu copii;
- Pregătirea persoanelor pentru a forma familii și a deveni părinți, sprijinul acestora prin intermediul programelor respective de dezvoltare a serviciilor de conciliere;
- Crearea condițiilor de acces la educație pentru toți copiii, în corespundere cu vârsta și abilitățile lor, crearea oportunităților pentru activitățile de hobby, de dezvoltare și susținere a culturii copilului.

Totodată, este important de stabilit care este dimensiunea optimă a familiei pentru dimensiunea demografică a țării, la această etapă de dezvoltare. Dimensiunea familiei este mecanismul central al conceptului de reproducere. Este necesar de a promova un concept unic, atât pentru populația din mediul rural, cât și cel din mediu urban. Conceptul diferit va crea inegalitate în societate și va schimba fenomenele demografice. deja devine o tendință a noii generații de a se căsători mai târziu, acordând prioritate studiilor și carierei, devenind părinți la o vârstă mai înaintată, în comparație cu generația părinților. Un alt motiv, foarte întâlnit, care determină amânarea nașterii copiilor, îl constituie instabilitatea economică a familiei.

Totodată, generația tânără are percepții diferite privind conceptul de familie, dovadă fiind și sporirea divorțurilor, traiul în concubinaj etc. până acum câțiva ani, tinerii își planificau căsătoria imediat după absolvirea studiilor universitare. În prezent, lucrurile s-au modificat, fiind foarte răspândit concubinajul.

Spre exemplu, pentru anul 2014, au fost înregistrate 25624 căsătorii și 11130 divorțuri. Asistăm la o reducere a căsătoriilor și o creștere lentă a numărului de divorțuri. Durata medie a căsniciei, desfăcută ulterior prin divorț, este de 11 ani (dar a fost 19-20 ani).

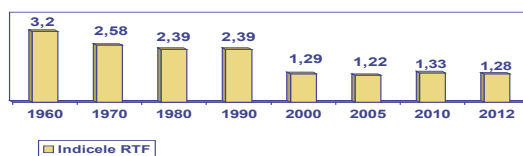
Numărul copiilor născuți în afara căsătoriei (%)

Sursa: BNS

Politica familială exclude cultivarea, la masele largi de tineri, viziuni despre mărimea optimă a familiei. S-a creat o tendință în rândul tinerilor de a se limita la un singur copil sau chiar de amâna nașterea pentru perioade mai târzii. Rata totală de fertilitate (RTF) per femeie este de 1,2 copii per femeie de vârstă reproductivă (durabil fiind de 2,5 copiii) or, familiile cu un copil deja constituie 60% la sută.

Evoluția Ratei Totale de Fertilitate

Sursa: BNS

Este inoportun să promovăm familia numeroasă, deoarece acest tip de familie este ireal în condițiile socio-economice create, iar familia fără sau cu puțini copii, constituie o normă a vieții la tineretul contemporan. Promovarea prin politica demografică a familiilor numeroase

va stârni o reacție inversă la populația de vârstă reproductivă. Tânăra familie, de cele mai multe ori, copie modelul de familie în care au crescut, iar generația de vârstă reproductivă provine din familii de 4-5 persoane.

Pentru cea mai mare parte a generațiilor de vârstă reproductivă, modelul ideal îl constituie un copil în familie. Această tendință este răspândită atât la nivel urban, cât și rural. Astfel, este necesar de a trata clar trei trepte ale politicii demografice de reproducere:

- Propagarea convingerii că femeia are rol egal cu bărbatul, indiferent de funcția sa demografică - de reproducere. La acest capitol avem omiteri și carențe profunde dacă facem referințe la sectorul privat al sistemului economic.
- Promovarea la nivel de țară a **familiei model** formată din patru persoane (expresia demografică 2 + 2, fiecare se reproduce pe sine).⁶ Cu toate că nu soluționează pe deplin problema în cauză, dar prin aceasta se va educa generațiile următoare și va constitui o soluție sigură pentru problemele demografice eventuale ce pot apărea în cadrul populației. În cadrul demografic al țării, familiile cu trei copii, pentru înlocuire durabilă a generațiilor, este necesar să constituie peste 50% la sută din total.⁷ Prin politica demografică trebuie să omitterem și să compensăm **sterilitatea maternă** (care în categoria generațiilor în reproducere este cu o pondere de 16-17%,

⁶ John R Weeks „Population An introduction to concepts Issues”, Ninth Edition, San Diego Sstate University, 2005, pag. 258.

⁷ Борисов А, «Демография», Москва, МГУ, 2000, стр. 154.

într-o creștere continuă) sau mai nou și **sterilitatea masculină** existentă în cadrul demografic într-o tendință de majorare, care subestimează reproducerea familială. Sterilitatea maternă în țară este în creștere de la 8% la 16%, ceea ce lasă amprente profunde la compartimentul reproducere familială. Din acest considerent, în noua politică trebuie tranșant să conceptualizăm familia cu trei copii, dar cu o trecere moderată.

- **Crearea condițiilor, oportunităților tinerilor care intenționează să formeze o familie.** Susținerea de către stat, prin diverse forme, a căsătoriei la vârstă tânără demografică a generațiilor noi ce intră în circuitul demografic, ar minimaliza din intenția de amânare a întemeierii unei familii și ar spori probabilitatea nașterii a doi sau mai mulți copii.

Adițional, este necesar ca prin familie să fie urmărit modul și direcția de evoluție a asimilării, un element deosebit de important la etapa contemporană urmărit de politicile demografice, dar în particular necesar situației stabilite în Republica Moldova. Migrația, prin reuniturile de familie, nu trebuie să depășească numărul de repatrieri. Sau reuniturile familiare să fie subordonate procesului de repatriere a conaționaliilor. Iată unul din principiul de bază al politicii demografice la nivel de familie.

La nivel socio-economic, politicile familiale

omit promovarea și stimularea familiilor care s-au reprodus complet. Aceasta ar figura ca o deviză la momentul când populația țării este periclitată de depopulare, incapacitatea de

reproducere și profundă emigrare a populației potențial reproductivă. Pârghiile pentru atingerea acestui nivel sunt diferite. În Rusia, stimularea considerabilă este acordată începând cu cel de-al doilea copil (10 mii dolari definit ca capital matern), în Ucraina este diferențiată (2,4 mii dolari pentru primul copil, 5000 dolari pentru al doilea copil în familie și 10 000 dolari pentru al treilea)⁸ Dar, pentru a evita speculațiile la acest capitol, capitalul matern trebuie să fie oferit până la atingerea vârstei de 3 ani a copilului în cazul celei de-a doua nașteri. Studiile și observațiile denotă cert că ieșirea femeilor la serviciu înainte de termen din concediul de maternitate indică faptul că indemnizațiile nu numai că nu sunt un suport pentru aceste familii, dar și riscante în condiții de criză economică. Statul nu este prezent cu susținere consistentă nici de la 1,5 ani până la vârsta de 3 ani a copilului. Nu reglementează clar în ce condiții mama ar putea combina creșterea copilului cu desfășurarea activității economice, dacă accesul în instituțiile preșcolare a copilului se face de la trei ani. Acestea figurează ca lacune mari în politicile familiale.

Intervalul dintre prima și a doua naștere în R. Moldova este de 4-6 ani. Corespunzător, când primul copil împlinește 7-9 ani, vine perioada cea mai vulnerabilă a familiilor cu doi și mai mulți copii. Anume al doilea și al treilea copil determină vulnerabilitatea familiilor, deci de aici și decizia familiilor de a avea copii. La cea de-a doua naștere venitul se reduce cu 50% la sută pentru o perioadă minim de 1,5-3 ani. Se impune dilema în fața familiei - cariera sau copilul, copilul sau venitul. Trebuie să accentuăm că reducerea nașterilor are la bază mai mult motive economice.

⁸ ИТАР-ТАСС, 26 декабря 2008, demoscope.ru

Ce avantaje sociale are o femeie ce a adus nașteri vii una două sau trei, în raport cu una ce nu a adus nici o naștere pe toată perioada de reproducere?

Stabilirea indemnizațiilor și facilităților pentru familie nu de la salariul minim, dar de la minimul de existență ca bază, ar figura ca o compensare a statului în raport cu familia. Numai așa se poate asigura o garanție minimă în statele cu risc mare de inflație cum este R. Moldova. Aceasta ar reda politicilor familiale o abordare europeană de suport pentru familie.

Politicile familiale trebuie să monitorizeze calitatea vieții familiei și a copiilor. Indemnizațiile pentru familiile cu mulți copii, în Rusia constituie 3% din minimul de existență pentru fiecare copil. Investițiile, în copilărie, a statului sunt o manifestare a grijii statului față de familie.⁹ „Sărăcia copiilor” versus „sărăcia copiilor rurali” este considerabilă, chiar dacă nu este o noțiune demografică, un fenomen al realității statului în cauză.

Mediul de trai al copiilor este un aspect important pentru noile politici demografice. Comparativ cu alte țări din regiune, în Republica Moldova este înregistrată cea mai înaltă proporție a copiilor care nu locuiesc cu mama și/sau tata. Doar circa 2/3 sau 69% la sută din copiii sub 15 ani locuiesc cu ambii părinți, iar 15% din copii locuiesc numai cu mama, deși, tatăl lor este în viață, 5% din copii locuiesc doar cu tata, deși mama este în viață, și 7% nu locuiesc nici cu unul din părinții biologici, deși ambii părinți sunt în viață.

⁹ *Лилия ОВЧАРОВА* - заместитель директора Независимого института социальной политики. «Независимая газета», 28 декабря 2010 года;

La nivel economic este necesar de a stabili, prin mecanismul fiscalității, unele priorități pentru membrii societății care au la întreținere mulți copii, vârstnici, ori limita de vârstă până la care tânărul va fi scutit de responsabilitatea pentru căsătorie și reproducere.

Adițional, trebuie stabilite priorități pentru familii la nașterea celui de-al doilea copil sau cu mulți copii, practică analog aplicată în statele din vecinătate. Dar, în acest sens se cere o acomodare la situația specifică națională. Susținerea trebuie să fie pe măsura eforturilor familiei.

Măsurile economice ale politicii familiale sunt de a exclude sărăcia pentru familiile ce se reproduc, dar prin baza juridică trebuie protejate doar acelea care au forme legale de facto. Politica familială trebuie să cultive valori familiale. A chema deschis astăzi familiile la reproducere este periculos și pripit, în condițiile în care măsurile economice nu sunt adecvate. Nu este recomandabil de a trasa scopul ca familia să aibă 4 și mai mulți copii. Explicația este că pe parcursul ultimilor ani se înregistrează o descreștere a ponderii născuților-vii de rangul I și IV, cu o creștere a ponderii născuților-vii de rangul II și III. Spre exemplu, dacă în 1990 repartizarea copiilor după rangul născutului era de 42,5% (rangul I), 33,8% (rangul II), 15,1% (rangul III) și 8,5% (rangul 4), în 2009 această pondere s-a schimbat substanțial: 53,2%, 33,0%, 9,7% și, respectiv, 4,1%.

Putem acționa prin:

Indemnizații acordate familiilor cu copii – destinate reducerii sărăciei, oferite celor mai

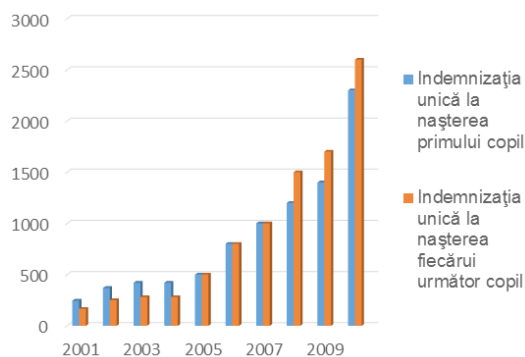
defavorizate pătri sociale sau familii cu risc. Indemnizațiile acordate familiilor cu copii reprezintă principalul suport economic din partea statului pentru îngrijirea și întreținerea copilului. Incorect este că în R. Moldova plățile sunt universale, adică se acordă indiferent de nivelul de bunăstare a familiilor, nefiind orientate numai spre familiile sărace și cele cu trei și mai mulți copii. Acestea nu sunt protejate de inflație, printr-o indexare echitabilă în raport cu prețurile.¹⁰

Indemnizația unică la naștere – are cuantumul lunar de indemnizație de 100% din venitul mediu lunar realizat în ultimele 6 luni calendaristice. Transfer bănesc unic, dar asigură existența unui copil doar pentru o scurtă durată de timp. Adițional, nu acoperă întru totul cheltuielile importante survenite odată cu nașterea copilului, acestea fiind de câteva ori mai mari. Dacă raportăm cuantumul indemnizației la valoarea bunurilor necesare la nașterea copilului, atunci ele nu ating nici 20% din totalul suportat de familii. Diferențierea indemnizației dintre prima și a doua naștere este salutară, dar nu suficientă, în condițiile când statul își dorește cea de-a doua naștere în familie. **La prima naștere** este valoroasă susținerea financiară a tinerelor familii, pe când la cea de-a **doua naștere** este mult mai valoroasă susținerea (garantarea) de către stat a complectării de venit și a ocupării mamei în câmpul muncii (diferențele sunt mici de 300-400 lei, pentru anul 2015 indemnizația unică la naștere este de 3100 lei pentru prima naștere

¹⁰ Chistruga-Sincheevici Inga, Politicile familiale în RM în context european, Conferința Internațională Științifico-Practică "Creșterea Economică în condițiile globalizării", ediția VIII-a, 17-18 Octombrie, Chișinău 2013.

și 3400 lei pentru cea de-a doua). Motivarea este că fiecare mamă trebuie să aibă convingerea că nașterea (în deosebi cea de-a doua) nu este o barieră în dezvoltarea carierei.¹¹

Mărimea indemnizației unice la naștere 2000-2015

Indemnizația lunară – este în creștere cuantumul la aceste indemnizații, dar, inclusiv în 2011, permiteau acoperirea minimului de existență pentru copiii îngrijiți până la 1,5 ani, în proporție de 50,8% la sută pentru persoane asigurate, iar cele neasigurate doar 62,1%.

Aceste indemnizații însă nu acoperă suficient cheltuielile.

Pentru a spori eficiența dorită a politicilor de încurajare a natalității sunt necesare măsuri noi. Salariul capilor de familie trebuie să depindă de numărul de copii și de vârsta acestora, măsură aplicată excepțional numai în Franța ce are efecte consistente. La care se adaugă și servicii, prestații pentru copii, grădinițe, școli maternale, vacanțe plătite, facilități la chirie.¹² Sistemul economic al țării percepe capul familiei ca individ incomplet nu ca un părinte al unui număr de copii, ce ridică după sine o nouă generație. Dimensiunea salariului trebuie să includă și această componentă.

Educația parentală pentru familie este o lacună a sistemului. Omul sau cetățeanul trebuie apreciat nu numai după contribuția la producere, dar și contribuția la crearea generațiilor tinere. Iar maternitatea profesională trebuie remunerată la nivelul salariului mediu. Trei sau patru deja înseamnă o mini creșă sau mini grădiniță.¹³

¹¹ www.demoscope.ru/weekly/2010/0421/

¹² V. Gețau, Demografia României, 2010

¹³ www.demoscope.ru N 541, 17 februarie 2013;

Sănătatea reproducerii¹⁴ - un element al politicilor demografice

Una din realizările de bază din ultimii ani este implementarea asigurărilor obligatorii de asistență medicală. Aprobarea Programului Unic de către Guvern, începând cu anul 2004, a contribuit la soluționarea problemelor majore ce țin de sănătatea populației, mai cu seamă a păturilor vulnerabile (copii, gravide, tineri, pensionari, persoane cu dizabilități), în special, prin asigurarea unor categorii cu medicamente parțial compensate și asigurarea cu medicamente compensate integral din Fondurile asigurării obligatorii de asistență medicală a copiilor în vârstă de la 0-5 ani și a femeilor gravide.

În ocrotirea sănătății copiilor, principala componentă a factorului medical este starea sănătății reproducerii. **Calitatea nașterii** – este și trebuie să devină o componentă a politicilor de reproducere ce ar stimula nașterile în familii asigurate. Nașterea, prin metoda cezariană trebuie aplicată doar în condiții excepționale. Ea reduce probabilitatea apariției celui de-al doilea copil în familie. Este îngrijorătoare creșterea nașterilor prin această metodă. În țară, peste 20% la sută din nașteri au loc prin metoda cezariană și numai 10% din bărbați solicită servicii de sănătate reproductivă.

¹⁴ **Sănătatea reproducerii** este o stare de bine completă din punct de vedere fizic, mental și social și nu înseamnă numai absența unei boli sau a unei infirmități, ci se referă la procesele, funcțiile sistemului de reproducere în toate etapele vieții.

Situația în sănătatea reproducerii pe parcursul ultimelor decenii (1994-2014) poate fi caracterizată prin scăderea natalității, amploarea proceselor de emigrație a populației; nivelul înalt al mortalității materne, al morbidității și mortalității perinatale și infantile, numărul mare al copiilor născuți cu vicii congenitale, numărul mare al sarcinilor neplanificate, numărul avorturilor și al complicațiilor în consecință. Se manifestă nivelul scăzut de informare a populației, insuficiența pregătirii cadrelor medicale (malpraxis) în problemele de planificare a familiei, accesul limitat al tinerilor la servicii de sănătate reproductivă și sexuală, creșterea incidenței bolilor cu transmisie sexuală, inclusiv HIV/SIDA, a cancerului genito-mamar, violența sexuală și traficul de femei, nivelul înalt al infertilității, lipsa serviciilor de consiliere a femeilor în raport cu necesitățile de vârstă. Statul trebuie să contribuie la acordarea serviciilor medicale, de informare și educare a femeilor, inclusiv celor din grupul “de risc”, adolescenților și tinerilor, oferind consultanță psihologică și juridică.

Șansa nașterii unui copil sănătos, precum și șansa de a supraviețui în primul an de viață a copiilor în Republica Moldova este de două ori mai mică decât în majoritatea statelor Europei. Acest fenomen are la bază problemele socio-economice, politice și administrative, cu care

se confruntă populația. Măsurile întreprinse trebuie să aibă drept scop asigurarea accesului tuturor copiilor și gravidelor la asistență medicală calitativă; prevenirea morbidității, invalidității și mortalității copiilor; protejarea maternității; respectarea drepturilor copiilor la sănătate și supraviețuire.

Impactul combinat al sărăciei, migrației ilegale și al investițiilor insuficiente în sectorul social au slăbit considerabil capacitatea familiilor de a-și crește și îngriji copiii, cauzând creșterea

numărului de copii cu necesități speciale, copii rămași fără îngrijirea părintească, copii abandonți, fără adăpost, abuzați, neglijați, copiii aflați în conflict cu legea. Din mai multe motive, familiile s-au detașat, în mare măsură, de grijile sănătății fizice, emoționale și intelectuale ale propriilor copii. Astfel, numărul copiilor, cât și al familiilor, care necesită asistență specială, este în creștere permanentă. Actualul sistem public al protecției sociale oferă soluții parțiale, dar bazate preponderent pe asistență instituțională.

Concluzii și recomandări

Acestea sunt câteva repere în abordarea crizei de reproducere prin prisma problemelor demografice ale populației R. Moldova și soluționarea stringentă a lor. Politica familială trebuie să promoveze măsuri moderne de protecție, consistente prin implicațiile sale. Majoritatea statelor alocă cheltuieli sociale mari din PIB, 33% Suedia, 12% Estonia (IPF, 2008). Ca o recunoaștere a importanței familiei este recomandat ca 2,5% din PIB să fie alocat în mod special familiei.¹⁵

Soluționarea problemelor cu care se confruntă familia cu copii trebuie să devină un obiectiv prioritar al protecției sociale și un angajament politic. Acest obiectiv vizează dezvoltarea unui sistem coerent și unitar de suport al familiei și copiilor, și este foarte importantă intervenția prin:

- promovarea politicilor active, coerente, de suport familial, racordate la modificările demografice recente ale cadrului demografic;
- dezvoltarea și acordarea de servicii sociale profesionale, menite să prevină și să asiste

familia în depășirea situațiilor de criză, și de creștere a generației tinere;

- ajustarea indemnizațiilor de susținere a familiei de la minimul de existență;
- încurajarea venitului pentru familiile care s-au reprodus (compensații de venit);
- implementarea unui sistem de mecanisme și măsuri necesare în scopul optimizării relațiilor între stat, societate și familie/copii;
- pentru a da o nouă conotație politicilor de familie este binevenită instituționalizarea conceptului de familie în denumirea ministerului care este preocupat de acest sector.

Politica familială abordează problemele cu care familiile se confruntă în societate, unde scopul de bază este menținerea și sporirea bunăstării familiei, sporirea nivelului de trai al membrilor ei și consolidarea relațiilor familiale. Aceste activități includ măsuri ale factorilor de decizie complexe și direcționate pentru asigurarea bunăstării durabile a familiilor.

¹⁵ Mihaela Rubila, *Politica familiară pentru Republica Moldova*, 2010

Bibliografia

John R Weeks, Population An introduction to concepts Issues, Ninth Edition, San Diego State University, 2005.

А.Г. Вишнеvский, Демографическая революция, Москва, МГУ, 2007.

Chistruga-Sîncheevici Inga, Politicile familiare în R. Moldova în context european, Conferința Internațională Științifico-Practică ”Creșterea Economică în condițiile globalizării”, ediția VIII-a, 17-18 Octombrie, Chișinău, 2013;

Mihaela Rubila, Politica familială pentru Republica Moldova, 2010;

Olga Gagauz, Familia contemporană între tradițional și modern, Chișinău, 2011;

C Matei, V Sainsus, Cartea verde a populației Republicii Moldova, 2009, Chișinău,

V. Sainsus, Politica familială prin prisma politicii imigraționiste, În: Evoluția demografică și politica securității demografice, Conferința Științifică Internațională din 22-23 aprilie, Chișinău, ASEM, 2010, ASEM, p. 331-339.

Valeriu Sainsus, În ce familii se nasc copiii în Republica Moldova. Buletinul Demografic „Populație și Dezvoltare”, Chișinău, 2012, N1, p. 9.

Valeriu Sainsus, Republica Moldova – deșertizarea demografică. Ce nu includ politicile demografice ale țării. Buletinul Demografic „Populație și Dezvoltare” N 4, Chișinău, 2012, p. 8

Valeriu Sainsus, Capitalul Matern – un instrument eficient pentru politicile familiare pentru Republica Moldova?, Buletinul Demografic „Populație și Dezvoltare”, Chișinău, 2013, N1, p 6,

IDIS „Viitorul” reprezintă o instituție de cercetare, instruire și inițiativă publică, care activează pe o serie de domenii legate de: analiză economică, guvernare, cercetare politică, planificare strategică și management al cunoștințelor. IDIS activează în calitate de platformă comună care reunește tineri intelectuali, preocupați de succesul tranziției spre economia de piață și societatea deschisă în Republica Moldova.

Institutul pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale (IDIS) „Viitorul” este succesorul de drept al Fundației Viitorul, și păstrează în linii mari tradițiile, obiectivele și principiile de acțiune ale fundației, printre care se numără: formarea de instituții democratice și dezvoltarea unui spirit de responsabilitate efectivă printre oamenii politici, funcționari publici și cetățenii țării noastre, consolidarea societății civile și spiritului critic, promovarea libertăților și valorilor unei societăți deschise, modernizate și pro-europene.

